

Lonen hoog of laag?

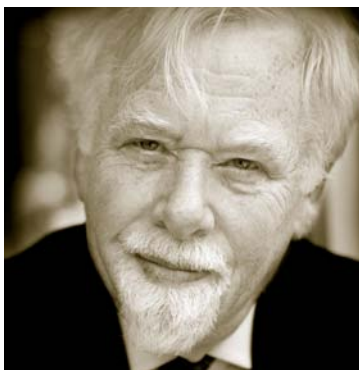
De laatste jaren is het rustig geweest op het loonfront; velen hebben zelfs een daling van het reële loon moeten verstouwen of zijn, vaak noodgedwongen, zzp'er geworden. Ook de reële koopkracht van de meeste gepensioneerden is de laatste jaren teruggelopen. De groeiende onzekerheid over het toekomstig inkomen en pensioen leidt ook tot een sterkere neiging om te gaan sparen. Voor de consumptieve vraag is het effect van inkomensverlaging en meer sparen duidelijk: er is een behoorlijke vraaguitval. Dit is het klassieke scenario voor een economische crisis – en daar zitten we nu middenin. Er is nu een openbare discussie tussen werkgevers enerzijds en werknemers anderzijds over de vraag of de lonen niet wat omhoog moeten om zo de economie

weer aan de praat te krijgen. Werkgevers voelen niets voor een loonsverhoging, maar voelen zij daar ooit wel voor?

Wat belangrijker is, is het effect op de overheidsfinanciën. Een loonsverhoging verhoogt ook de loonkosten van de overheid en leidt dus tot een groter begrotingstekort dan EU-commissaris Olli Rehn toestaat. En deze mijnheer stelt zich straf op. De intransigente houding van Nederland tegenover Europese armoedzaaiers ten tijde dat wij het nog goed hadden, zal daar wel een rol bij spelen. Ook het Nederlandse voorzitterschap van de Eurogroep zal niet behulpzaam zijn. Al met al zijn wij in een onprettige situatie gekomen, maar eigenlijk geldt dit voor alle landen van de eurozone, ook voor Duitsland en Finland. Zij zitten in een crisis en het stimuleren van de binnenlandse vraag leidt tot begrotingstekorten. Wat is wijsheid?

De werkgevers schreeuwen moord en brand dat bij loonstijgingen hun internationale concurrentiepositie verloren zou gaan en dat dat weer banen gaat kosten. Hoewel we die handel naar buiten de eurozone niet moeten overschatten zit hier toch wel een probleem. Omdat de grenzen met China, India en andere landen voor de internationale handel verdwenen zijn, worden wij intensief beconcurrerd uit lagelonenlanden, zowel met goederen als met de verschuiving van productie-eenheden vanuit de eurozone naar lagelonenlanden, wat leidt tot banenverlies.

Waarom zijn de productiekosten in China veel lager dan hier? Er is geen pensioen, er is geen sociale zekerheid, er wordt geen rekening gehouden met het milieu – en zo kunnen we nog wel

BERNARD VAN PRAAG

*Emeritus universiteitshoogleraar aan de
Universiteit van Amsterdam*

doorgaan. De loonkosten zijn hier zo hoog omdat wij wel een sociale welvaartstaat hebben en die willen houden. Willen wij concurrerend blijven, dan dient ons loonpeil te dalen en dat impliceert een afbraak van onze welvaartstaat. Voor China en andere lage-lonenlanden zien we een omgekeerde beweging: hogere lonen en meer trekken van een sociale welvaartstaat. Dit mondiale aanpassingsproces zal nog wel enige decennia duren, maar ten slotte toch tenderen naar een convergentie, waarbij onze welvaartstaat kwaliteit verliest en China aan sociale kwaliteit zal winnen. Maar wat hebben wij eraan wanneer die convergentie pas bereikt wordt in 2050? Willen wij die rit uitzitten met de handen over elkaar?

Dit lijkt de voornaamste achterliggende oorzaak van de Europese crisis.

Het impliceert dus ook dat conjuncturele maatregelen als een loonsverhoging of -verlaging au fond weinig zin hebben. Het is fietsen tegen de wind in.

Een tweede benadering pakt het probleem bij de wortel aan. We beperken de externe handel en de arbeidsmobiliteit van de eurozone ten opzichte van de lagelonenlanden, zoals laatst ook al gesuggereerd door minister Asscher.

Vrije handel is natuurlijk het adagium en het eerste geloofsartikel van vele economen. Het idee om te komen tot importheffingen, contingenteringen en andere belemmeringen van de internationale handel klinkt natuurlijk als vloeken in de kerk voor de rechtzinnige marktgelovigen. Toch lijkt het bespreekbaar omdat de waterpeilen binnen en buiten de Europese Unie te veel verschillen. Er zijn sluisen nodig totdat de waterpeilen ongeveer gelijk zijn geworden. Het lijkt hierbij ongewenst ons totaal af te screenen van de externe concurrentie, maar een beperking van de ongebreidelde vrijhandel lijkt onontkoombaar, wil de gemeenschap van sociale welvaartstaten niet ten onder gaan en terugvallen in negentiende-eeuwse toestanden van het rauwe kapitalisme. Het lijkt belangrijk en urgent dat deze problematiek bespreekbaar wordt binnen de Europese Unie en in alle andere internationale gremia waar handelsproblemen aan de orde komen, bijvoorbeeld de G8, de G20, GATT, IMF enzovoort.

SINDS 1916